

Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Adalet MYO

Adalet Programı

Hukuk Başlangıcı Dersleri

ÜNİTE I

TOPLUMSAL DÜZEN KURALLARI ve HUKUK

Sosyal Düzen Kuralları

- 1.Hukuk Kuralları
2. Ahlak Kuralları
3. Din Kuralları
4. Görgü Kuralları

Ahlak Kuralları 1

Belli bir zamanda ve belli bir toplumda mevcut olan genel kabul görmüş değer yargılarına göre iyi ve doğru olarak nitelendirilen davranış biçimlerinden hareketle oluşturulan kurallardır.

Subjektif ahlak kişinin kendisine karşı olan olan ödevlerine ilişkin iken objektif ahlak kişinin diğer kişilerle olan ilişkilerini yönlendiren kurallardır.

Objektif ahlak kuralları zamanla hukuk kuralı haline gelebilir.

Ahlak Kuralları 2

Ahlak kuralları “**iyi**” davranışın, hukukun kuralları ise “**haklı**” davranışın ne olduğu sorularına cevap verir.

-Hukuk kuralları ve ahlak kuralları çakışabilirler.

Örnek: MK.m.364’de düzenlenen yoksulluk nafakası

-Hukuk kuralları ve ahlak kuralları birbirine ters düşebilir. Örnek: Zamanaşımına uğramış olan borcu hukuken ödeme yükümlülüğü bulunmaması.

-Hukuk kuralları ahlak kuralları açısından önem taşımayabilir. Örnek: Tapu sicilinin tutulmasına ilişkin kurallar.

Ahlak Kuralları 3

Hukuk kuralları ve ahlak kuralları arasındaki farklar:

1. Ahlak kuralları hukuk kurallarından daha geniş bir kapsama sahiptir.
2. Ahlak kuralları kişilere yükümlülük yükler ama yetki vermez. Hukuk kuralları ise yükümlülük yüklerken yetki de verir.
3. Ahlak kurallarının yaptırımı toplum tarafından ayıplanma, kınanma gibi manevi bir yaptırımdır. Hukuk kurallarının yaptırımı devlet gücüyle uygulanan maddi bir yaptırımdır.
4. Ahlak kuralları yazılı değildir. Hukuk kuralları kural olarak yazılıdır.

Din Kuralları 1

Evreni yaratan ve yöneten ilahi bir varlığa inanmayı ve ibadet etmeyi emreden; bir yandan bir yandan kişinin Allah ile olan ilişkilerini (uhrevi ilişkileri), diğer yandan ise kişilerin birbirleriyle olan ilişkilerini (dünyevi ilişkileri) düzenleyen kurallardır.

Hukuk kurallarıyla din kurallarının kesişmesi mümkündür. Örnek: Adam öldürme, hırsızlık gibi fiiller hem dini kurallarla hem de hukuk kurallarıyla yasaklanmıştır.

Hukuk kurallarında dinle ilgili hükümler olabilir. Örnek: Medeni kanuna göre evlilik müessesesi resmi nikahla kurulabilir ama eşler isterse buna ilaveten dini nikah da yaptırabilirler.

Din Kuralları 2

Din kuralları ile hukuk kuralları arasındaki farklar:

1. Din kuralları Allah'ın emirleri olduğu için statiktir, zaman içinde değişmez. Hukuk kuralları ise dinamiktir, toplumun ihtiyaçlarına göre zaman içinde değişir.

2. Din kurallarının yaptırımı uhrevidir. Hukuk kurallarının yaptırımı maddidir ve devlet gücüyle desteklenir.

3. Din kuralları uhrevi ilişkileri ve dünyevi ilişkileri düzenler. Hukuk kuralları kişilerin birbirleriyle ve devletle olan ilişkilerini düzenler.

Görgü kuralları 1

Özellikle aynı çevreye mensup olan kişilerin birbirleriyle karşılaştıkları zaman uymaları gereken davranış kurallarıdır. Örnek:

Selamlaşma, resmi davetlerde uyulması gereken kurallar, misafir ağırlama kuralları, sofrada adabı vs

Görgü kuralları zaman içinde değişebilir.

Görgü kuralları çok istisnaen de olsa hukuk kuralı halinde gelebilir. Örnek: Askerlerin birbirine selam vermesi.

Görgü Kuralları 2

Görgü kuralları ile hukuk kuralları arasındaki farklar:

1. Hukuk kuralları ülkenin tümünde geçerli iken görgü kuralları daha dar bir çevrede uygulanır.

2. Görgü kuralları yazılı olmayan kurallardır. Hukuk kuralları ise kural olarak yazılıdır.

3. Görgü kuralları kişiler sadece yükümlülük yükler. Hukuk kuralları ise kişilere hem yetki verir hem de yükümlülük yükler.

4. Görgü kurallarına aykırı davranışın yaptırımını kişinin, görgüsüz, kaba, nezaketsiz vs. olarak nitelendirilmesiyle oluşan sosyal baskıdır. Hukuk kuralları devlet gücüyle desteklenen maddi yaptırım içerirler.

Hukuk Kuralları

Hukukun Tanımı: Kişilerin birbirleriyle ve devletle olan ilişkilerini düzenleyen ve devlet gücü ile desteklenen maddi müeyyide içeren, bağlayıcı, genel, soyut ve devamlı nitelikteki kurallar bütünüdür.

Hukuk nedir?

- **Hukukun Tanımı:**
- Herkesin üzerinde anlaştığı bir hukuk tanımını yapmak olanaklı değildir.
- Hukukun yalnızca konusunu temel alan biçimsel bir tanımlama yapılacak olursa: Hukuk, **“toplum hayatında kişilerin birbirleriyle ve toplumla olan ilişkilerini düzenleyen ve uyulması kamu gücü ile desteklenmiş bulunan sosyal kurallar bütünü”** biçiminde tanımlanabilir.
- Hukukun amacını ve kaynağını ön plana çıkararak yapılan tanımlamaya göre ise, **“Hukuk, toplumun genel yararını veya bireylerin ve toplumun ortak iyiliğini sağlamak amacıyla yetkili makam tarafından konulmuş ve Devlet yaptırımlarıyla donatılmış sosyal kurallar bütünüdür”**.
- Hukukun toplum yararını mı, yoksa onu oluşturan kişilerin yararını mı sağlamak istediği ya da bunlar arasında bir denge mi sağlamayı amaçladığı çeşitli hukuk sistemleri arasında tartışmalıdır.

Hukuk nedir?

- **Hukukun Çeşitli Anlamları:**
- Hukuk günlük dilde ve doktrinde çeşitli anlamlarda kullanılmaktadır. Bunlara örnek olarak, pozitif-müspet hukuk, doğal –tabii hukuk ve mevzû hukuk verilebilir.
- Belli bir ülkede, belli bir zamanda yürürlükte bulunan hukuk kurallarının bütünü, **pozitif hukuku** oluşturur. Pozitif hukuk içinde, kanunlar, kanun hükmünde kararname, tüzükler, yönetmelikler gibi yazılı kuralların yanında, halen yazılı hale gelmemiş bulunan, ancak uyulması zorunlu olan örf ve adet hukuku kuralları da yer alır. Hatta yargı içtihatlarıyla bilimsel görüşlerin de bu kavramın içinde yer aldığı söylenebilir. Çünkü Türk Medeni Kanunu'nun 1. maddesinde yargı içtihatları ve bilimsel görüşlere doğrudan atıf yapılarak ikincil nitelikte hukuk kaynağı olduğu belirtilmektedir. İştir. Pozitif hukuk, aşağıda görüleceği üzere doğal hukuku ifade eden “olması gereken hukuk”un yerine “**olan hukuk**”u ifade etmektedir.
- **Doğal hukuk**, pozitif hukukun aksine, belli bir ülkede, belli bir zamanda uygulanmakta olan hukuk kurallarını değil, uygulanması gereken, yani toplumun gereksinimini en uygun şekilde karşılayacağı düşünülen hukuk kurallarını, “**olması gereken hukuk**”u ifade eder. Doğal hukuk düşünürleri, her zaman ve her yerde aynı şekilde egemen olması gereken, değişmez nitelik taşıyan temel ilkelerin var olduğunu savunurlar. Pozitif hukuk kuralları, doğal hukuk kurallarına yaklaştıkça, adalete yaklaşır. Diğer bir ifadeyle, pozitif hukuk kurallarının en önemli amacı doğal hukuk kurallarına yaklaşmak, onlarla örtüşmektir. Bu sağlandığı ölçüde toplumda adalet sağlanmış olacaktır.
- Bir ülkede, yetkili makamlar tarafından konulmuş olan ve yürürlükte olan yazılı hukuk kurallarının bütününe **mevzû hukuk (vazedilmiş, konulmuş) kuralları** denir. Her ne kadar, mevzû hukuk ile pozitif hukuk ilk bakışta aynıymış gibi görünse de; mevzû hukuk, pozitif hukukun aksine yalnızca yazılı hukuk kurallarını içermektedir. Oysa pozitif hukuk, yazılı olsun veya olmasın bütün hukuk kurallarını içermektedir. Örneğin, örf ve adet hukuku kuralları pozitif hukukun içinde yer almasına karşın, mevzû hukukun içinde yer almaz.

HUKUKUN ÇEŞİTLİ ANLAMLARI

- **Pozitif hukuk (dogmatik hukuk):** Belirli bir zamanda belirli bir toplumda yürürlükte olan hukuk kurallarıdır.
- **Mevzu hukuk:** Belirli bir zamanda belirli bir toplumda yürürlükte olan yazılı hukuk kurallarıdır.
- **Tabii hukuk (ideal hukuk):** Toplumun ihtiyaçları gözönünde bulundurularak akıl yoluyla ulaşılabilen ve adalet fikrine dayanan kurallardır. Toplumdaki olması gereken hukuku ifade eder.
- **Tarihi hukuk :** Yürürlükten kalkmış olan hukuktur.

**Ders Sonu
İYİ HAFTALAR!**

